

Abstrakt (CZ)

Ideologická intervence v raném novověku. Příklad Republiky Spojeného Nizozemí a stavů Kleve-Mark ve 40. a 50. letech 17. století

Práce se zabývá nizozemskými intervencemi v Kleve-Mark v období před a po 1648 a kriticky zkoumá roli tohoto roku jako mezníku. Vychází z odmítnutí „vestfálského“ konceptu suverenity a přiklání se k relationalistickému pojetí založenému na uznání. Zaměřuje se proto na komunikace jednotlivých zkoumaných subjektů (nizozemské republiky jako intervenující mocnosti, braniborského kurfiřta jako legitimního panovníka a zemských stavů jako iniciátorů a adresátů intervence) o suverenitě, tak, jak probíhaly na poli tzv. dvorské veřejnosti, zejména v diplomacii.

V první části jsem konstatovala, že nizozemská republika reagovala velmi konzervativně na legitimizační tlak vyplývající z její role jako nového člena vysoce monarchicky definované „dvorské veřejnosti“. Dále jsem zkoumala vliv vnitřního politického systému a ceremoniálu na vystupování nizozemské republiky směrem navenek, kde jsem konstatovala významnou roli provincie Gelderland. Na příkladu tří přímých diplomatických kontaktů s braniborským kurfiřtem jako panovníkem Kleve-Mark jsem ukázala ochotu provincie Holland instrumentalizovat komunikační prostředky monarchické kultury k blokování politických projektů a ke komplikování spolupráce republiky s kurfiřtem. Velká část úspěchů kurfiřtské diplomacie byla naopak dosažena prostřednictvím úzké spolupráce se zástupci provincie Gelderland v této oblasti.

V druhé části jsem zkoumala typy intervence (ochrana cizích poddaných proti panovníkovi, obrana cizích poddaných proti třetím stranám, obrana vlastních poddaných) a zaměřila jsem se přitom na argumentace užívané při jejich obhajování.

Na základě analýzy argumentů, kterými se stavy snažili dosáhnout nizozemské podpory, kterými Nizozemci legitimizovali své akce a kterými se naopak kurfiřt pokoušel tyto delegitimizovat, jsem konstatovala klíčovou roli smlouvy z Xanten (1614), která se etablovala jako legitimizační základna nizozemské role garanta v jülišsko-klevských zemích. Zároveň bylo možné sledovat významnou obavu z možného nizozemského izolacionismu po uzavření míru se Španělskem, a to jak na straně stavů, tak na straně kurfiřta, přestože jejich představy o nizozemském angažmá byly velmi rozdílné. Jako klíčový mezník zpochybňující nizozemskou roli garanta jsem vyhodnotila ztroskotání prostřednictví ve válce mezi braniborským kurfiřtem a falckrabětem neuburským v roce 1651, kterým byla tato role delegitimizována a nahrazena císařskou autoritou a vestfálským mírem jako argumentem.

Dále jsem sledovala otázku, jaká byla role ideologie při aktivizaci a realizaci nizozemské podpory. Došla jsem k závěru, že republikanismus nehrál na oficiální úrovni téměř žádnou roli ani při žádostech o podporu na straně stavů, ani v nizozemské legitimizaci této podpory. Apel na sdílenou politickou kulturu byl silnější ve veřejné debatě, kterou jsem v práci vnímala jako součást nizozemského politického systému.

V třetí části jsem se soustředila na evaluaci strategií zemských stavů a panovníka při dosahování svých cílů v nizozemském politickém systému. Stavové se vůči generálním stavům koncentrovaly na právní argumentaci a byly schopny prosadit své argumenty až do oficiální argumentace tohoto nizozemského vládního tělesa. Byly to také stavové, kdo inicioval nizozemské prostřednictví v roce 1651.

Klíčovou součástí jejich strategie jsem shledala angažování diplomatického agenta Lea van Aitzemy, jehož hlavní příspěvek spatřuji v usnadnění přístupu do systému pro stavové coby malého aktéra prostřednictvím sdílení jeho kontaktů a informačních sítí, ale i jeho statusu rezidenta hanzovních měst. Naopak používání komisí generálních stavů jsem identifikovala systémový prvek, který ovlivňoval vyhlídky stavů na dosahování jejich cílů negativně. S koncentrací agendy v důsledku nedostatku kapacit na straně generálních stavů byly návrhy stavů odkazovány do komisí, jejichž primární agenda byla určována kurfiřtem. Kromě toho na rozdíl od kurfiřtových diplomatů stavové coby nestátní aktéři nemohly jednat s komisí přímo a byly závislé na jednáních o nich, aniž by se jich mohly účastnit.